

Sanayici ve ihracatçının nefes alacak hali kalmadı

Ekonominin yeni kısılcı, petrol yolu olan Hürmüz Boğazı'nın kontrolü için İran-ABD arasında yeniden alevlenen savaş. ABD-İran savaşının yeniden başlaması ve Hürmüz Boğazı'nın kapanması, Türkiye ekonomisini hem enflasyon hem de cari açık konusunda kısıp aldı.

ABD ile İran arasında yeniden tırmanan çatışmalar Türkiye ekonomisini enflasyonla mücadele ve cari açık konusunda zora sokuyor. Artan gerilimin petrol fiyatlarını yukarı taşıması ve başta Hürmüz Boğazı olmak üzere ticaret yollarının güvenliğine dair endişe büyük Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, geçtiğimiz günlerde üretici şirketler için toplam 1 trilyon liralık uygun koşullu kredi imkanının sağlanacağını açıklamıştı. Ancak iş dünyası temsilcileri savaşın uzaması ve petrol fiyatlarının 100 dolar aşması halinde yakın geleceğe ilişkin tüm hedeflerin bozulacağı uyarısı yapıyor. Akdeniz Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği (AKAMİB) Onursal Başkanı Bülent Aymen de İran savaşının yeniden başlaması ile birlikte iş dünyasında endişelerin arttığını kaydediyor. Zaten yüksek enflasyon nedeni ile maliyet baskısı yaşayan şirketlerin petrol fiyatlarının yükselişe geçmesi ile beraber bir darbe daha aldığını ifade eden Bülent Aymen, "Savaşın uzamasıyla beraber, dış piyasalarda yerli girdiyi yüksek kullanan sektörlerdeki sıkıntılar daha yoğun hissedeceğiz. Tüm **sanayicilerin** bilançoları berbat durumda. Üretici ve ihracatçının nefes alacak hali kalmadı" şeklinde konuşuyor. DW Türkçe'nin derlediği habere göre; Son bir haftada yüzde 10'dan fazla yükselerek 85 doları aşan Brent tipi ham petrol fiyatının savaşın devamı halinde 100 dolar sınırını aşması ihtimali güçleniyor. Türkiye ekonomisi, yüzde 30'un üzerindeki yıllık enflasyonu ve yıl sonunda 50 milyar doları aşması beklenen cari açığı ile ciddi bir risk taşıyor. TCMB hesaplarına göre petrol fiyatlarındaki her 10 dolarlık artış, takip eden 12 aylık cari açığa 2,6 milyar dolarlık yükselişe neden oluyor. Türkiye'de özellikle **sanayi** üretimi kan kaybediyor. TÜİK tarafından açıklanan son verilere göre, ülkede **sanayi** üretimi Mayıs ayında bir önceki aya göre yüzde 2,9 geriledi. Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI Endeksi** ise Haziran ayında yüzde 47,1'e gerileyerek imalat sektöründeki faaliyet koşullarında belirgin bir yavaşlamaya işaret etti. Böylece sektördeki daralma eğilimi üst üste 27'nci aya taşınırken takip edilen 10 büyük sektörün yalnızca ikisinde üretim artışı gerçekleşti. Son dönemde iş dünyasında artan rahatsızlıklara karşı hükümet yeni bir kredi programını devreye aldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, yaptığı açıklamada, "Yatırım Taahhütlü Avans Kredi Programı" bütçesinin 500 milyar TL'den 750 milyar TL'ye çıkarılacağını ve imalat **sanayi** için toplam 1 trilyon liralık uygun koşullu kredi imkanının sağlanacağını duyurmuştu. Peki bu kredi programı, Türkiye'deki şirketleri yüksek maliyetler ve finansman sıkıntısından kurtarabilir mi? Kocaeli **Sanayi Odası** Başkanı Ayhan Zeytinoglu, Türkiye'nin 12 aylık cari açığının 37 milyar dolara ulaşmasına işaret ederek "Bu hızla gidersek yıl sonunda 60-70 milyar dolarlık bir cari açığa sahip olacağız. Bu aslında hem finansman açısından hem diğer nedenlerle çok ciddi bir sıkıntı bizim için" diyor.

Sanayi devleri kâr kaybediyor!

MERVE YILGİTÇAN

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) açıkladığı **İSO Türkiye**'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu çalışması, **sanayideki** karşılık sorununu net bir şekilde ortaya koyarken, imalatteki kan kaybını da gözler önüne serdi. Devlerin satış karlılığı 10 yılda yüzde 6,8'den yüzde 3,4'e düşerek yarı yarıya eridi. Varlıkların kara dönüşme gücünü ölçen aktif karlılığı da bu duralmadan payını aldı; **İSO 500**'de aktif karlılığı 10 yılda yüzde 53,2 gerileyerek yüzde 6,2'den yüzde 2,9'a düştü. Yeni yatırımların belirlenen özkaynak karlılığı tarafında da durum farklı değil... **İSO 500** genelinde söz konusu rasyo 10 yılda yüzde 63'lük kayıpla yüzde 16,2'den yüzde 6'ya inerken, yüksek finansman maliyetleri altında ezilen **sanayinin** artık ürettiği değerle özsermayesini koruyamadığını net bir biçimde gösterdi.

Satış karlılığı yarıya indi

Sanayinin ürettiği ürünün karla satılabilir kapasitesini gösteren satış karlılığı, 10 yıllık süreçte adeta eridi. 2016-2020 yıllarını kapsayan ilk dönemde görece dengeli bir seyir izleyen rasyo, pandemi sonrası küresel tedarik zincirlerinin Türkiye'ye yönelmesi ve kur artışının getirdiği geçici rüzgarla 2021 yılında yüzde 9,5, 2022'de ise yüzde 9,3 ile tarihsel zirvesini gördü. Ancak maliyetlerin kuru yakalaması ve değerli TL'nin etkisiyle başlayan daralma süreci, karlılığı 2024 yılında yüzde 2,6 ile son 10 yılın en dip seviyesine kadar indirdi. 2025 yılı itibarıyla yüzde 3,4 seviyesine sıkışan satış karlılığı, **sanayinin** 10 yıl önce 100 TL'lik bir satıştan 6,8 TL kar elde edebilenken, bugün ancak 3,4 TL kar yazabildiğini, yani karlılığın üçte birini kaybettiğini gösteriyor.

Aktif karlılıkta 2022 sonrası sert fren

Sanayinin elindeki makine parkını, tesisleri, hammadde stoklarını ve toplam varlıklarını ne kadar etkin yönettiğinin en temel ölçüsü olan aktif karlılığının 10 yıllık seyrinde üretimin gücünün operasyonel olarak nasıl ağındığını ortaya koyuyor. 2016 yılında yüzde 6,2 olan İSO 500 aktif karlılığı, 2022 yılında yüzde 12,4 ile son 10 yılın rekorunu kırsa da bu zirve çok kısa sürdü. Sıkılaşma politikaları ve talep daralmasının **sanayi** çarklarını yavaşlatmasıyla aktif karlılığı 2024'te yüzde 2,2'ye çakılarak dip yaptı. 2025'te ise ancak yüzde 2,9 seviyesine yerleşebildi.

Özkaynak karlılığında irtifa kaybı

Karlılık rasyolarında en kritik alarm ise firmaların kendi özkaynaklarını ne ölçüde kara dönüştürebildiğini ölçen ve yeni yatırım istahını belirleyen özkaynak karlılığı cephesinde çaldı. 2016 yılında yüzde 16,2 olan **İSO 500** toplam özkaynak karlılığı, 2021 ve 2022 yıllarında yaşanan olağan dışı fiktif karlar ve kur rüzgarıyla yüzde 35,1'erine üzerine çıksa da, finansmana erişimin maliyetinin arttığı son dönemde adeta çakılarak 2025 yılı sonunda yüzde 6'ya kadar indi. 10 yıl önce yatırdığı her 100 TL'lik özsermayeye karşılık 16,2 TL kar elde eden **sanayicinin** bu getirisinin bugün yüzde 6,0'a inmesi, yüksek faiz ve enflasyon ortamında **sanayinin** artık yeni yatırım yapmak bir yana, elindeki mevcut sermayeyi bile koruyamadığını acı bir matematiksel gerçeklikle tescillendi.

İkinci yarıda performans düştü

İSO 500'ün son 10 yılına 5'er yıllık iki dönem halinde bakıldığında, kağıt üzerindeki yüksek karların enflasyon muhasebesi filtresi ile aslında ne şekilde eri-

Düşük finansman kalitesi, kur-maliyet makası ve zayıf işletme sermayesi **sanayi** devlerinin karlılık rasyolarını 10 yılda adeta eritti. Pandemi sonrası geçici rüzgarlarla tarihi zirveleri gören karlılık oranlarında, 2024 itibarıyla başlayan sert düşüş dizginlenmedi; satış karlılığı yüzde 3,4'e, aktif karlılığı yüzde 2,9'a ve özkaynak karlılığı yüzde 6'ya kadar geriledi.

Sektör Adı	2016 Yılı Karlılık Oranları (%)			2025 Yılı Karlılık Oranları (%)			10 Yıllık Değişim (Yüzde Puan Farkı)		
	Satış Karlılığı	Aktif Karlılığı	Özkaynak Karlılığı	Satış Karlılığı	Aktif Karlılığı	Özkaynak Karlılığı	Satış Karlılığı Farkı	Aktif Karlılığı Farkı	Özkaynak Karlılığı Farkı
Madencilik ve taş ocaklığı	56,1%	14,1%	23,8%	27,2%	10,1%	16,9%	-28,9	-4,0	-6,9
Gıda ürünlerinin imalatı	3,9%	5,2%	14,0%	5,6%	7,2%	14,3%	+1,7	+2,0	+0,3
İçeceklerin imalatı	-1,5%	-0,6%	-1,2%	15,4%	5,1%	8,0%	+16,9	+5,7	+9,2
Tütün ürünleri imalatı	21,1%	13,6%	59,6%	25,0%	20,8%	52,3%	+3,9	+7,2	-7,1
Tekstil ürünlerinin imalatı	5,6%	3,6%	10,9%	-10,6%	-4,4%	-11,0%	-16,2	-8,0	-21,9
Giyim eşyalarının imalatı	3,0%	3,8%	8,5%	5,0%	7,1%	18,2%	+2,0	+3,3	+9,7
Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri im. (mobilya hariç)	1,9%	1,4%	4,5%	-5,3%	-4,1%	-10,7%	-7,2	-5,5	-15,2
Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	-1,6%	-1,6%	-4,8%	-3,2%	-1,5%	-3,5%	-1,6	+0,1	+1,3
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	5,3%	2,7%	4,2%	-5,3%	-4,3%	-20,9%	-10,6	-7,0	-25,1
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	4,5%	6,3%	34,9%	2,0%	2,5%	3,9%	-2,5	-3,8	-31,0
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	13,3%	10,1%	24,1%	-3,1%	-2,3%	-5,8%	-16,4	-12,4	-29,9
Temel eşyacılar ür. ve eşyacılar il. malzemelerin imalatı	15,3%	13,7%	26,3%	16,5%	10,9%	15,2%	+1,2	-2,8	-11,1
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	6,8%	6,2%	19,1%	-2,5%	-2,8%	-7,6%	-9,3	-9,0	-26,7
Diğer metal olmayan mineral ürünlerin imalatı	11,7%	6,4%	15,2%	1,2%	0,6%	1,1%	-10,5	-5,8	-14,1
Ana metal sanayi	6,3%	6,7%	17,3%	0,2%	0,2%	0,4%	-6,1	-6,5	-16,9
Fabrikasyon metal ürünleri im. (makine ve teçhizat hariç)	10,6%	7,9%	18,3%	11,2%	9,4%	26,3%	+0,6	+1,5	+8,0
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	6,6%	4,0%	16,3%	7,5%	2,6%	6,7%	+0,9	-1,4	-9,6
Elektrikli teçhizat imalatı	4,9%	6,0%	18,8%	3,5%	3,8%	9,2%	-1,4	-2,2	-9,6
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	13,1%	14,1%	30,9%	11,0%	13,2%	22,7%	-2,1	-0,9	-8,2
Motorlu kara taşıtı, treyler/veya tren treyler imalatı	3,1%	5,6%	19,6%	3,3%	5,1%	15,0%	+0,2	-0,5	-4,6
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	16,0%	6,5%	23,2%	-9,0%	-4,1%	-17,6%	-25,0	-10,6	-40,8
Mobilya imalatı	6,1%	6,2%	9,6%	9,0%	12,6%	22,5%	+2,9	+6,4	+12,9
Diğer imalatlar	-0,8%	-5,5%	-15,6%	0,8%	2,1%	2,8%	+1,6	+7,6	+18,4
Mücevherat, bijuteri eşyaları ve ilgili ürünlerin imalatı	-0,8%	-5,5%	-15,6%	0,8%	2,1%	2,8%	+1,6	+7,6	+18,4
Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi ürt. ve dağıtm.	8,4%	2,6%	5,6%	2,5%	1,0%	1,4%	-5,9	-1,6	-4,2
GENEL TOPLAM (İSO 500)	6,8%	6,2%	16,2%	3,4%	2,9%	6,0%	-3,4	-3,3	-10,2

İSO 500 Devlerinin 10 Yıllık Karlılık Seyri (%)

Yıl	Satış Karlılığı (%)	Aktif Karlılığı (%)	Özkaynak Karlılığı (%)
2016	6,8	6,2	16,2
2017	7,2	7,5	20,2
2018	6,4	7,2	21,9
2019	5,4	5,9	18,6
2020	7	7,2	22,7
2021	9,5	10,3	35,2
2022	9,3	12,4	34,8
(EDÖ) 2023	8,6	10,8	32,6
(EDS) 2023	8,6	7,2	13,4
2024	2,6	2,2	4,2
2025	3,4	2,9	6

* EDÖ: Enflasyon Düzeltmesi Öncesi
* EDS: Enflasyon Düzeltmesi Sonrası

Karlılık Rasyosu

	1. Dönem Ortalaması (2016 - 2020)	2. Dönem Ortalaması (2021 - 2025 / EDS)
Satış Karlılığı	6,54%	6,68%
Aktif Karlılığı	6,80%	7,00%
Özkaynak Karlılığı	19,92%	18,72%

* EDS: Enflasyon Düzeltmesi Sonrası

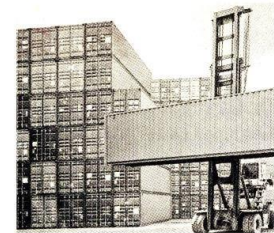
Sermaye karlılığında büyük aşınma

Sektörlerin ezici çoğunluğunda sermaye adeta eridi, 17 sektörde 10 yıl öncesine göre özkaynak karlılığı düştü. Bu süreçte özkaynak karlılığı en çok düşen alan diğer ulaşım araçlarının imalatı oldu; sektörün 2016'da yüzde 23,2 olan sermaye karlılığı 40,8 puan eriyerek yüzde -17,6'ya indi. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri 31 puanlık düşüşle yüzde 34,9'dan yüzde 3,9'a gerilerken; kimya **sanayisi** de 29,9 puanlık kayıpla yüzde 24,1'den yüzde -5,8'e gerileyerek sermaye tüketti. **Sanayinin** hem ihracat hem de istihdamda en büyük kalelerinden olan kauçuk-plastikte özkaynak karlılığı 26,7 puan düşüşle yüzde -7,6'ya; tekstilde de 21,9 puan düşüşle yüzde -11,0'e indi, bu sektörlerde faaliyet gösteren **sanayici** 10 yılın sonunda kendi koyduğu sermayeyi koruyamaz hale geldi. This ağır tabloda özkaynak karlılığının anlamı ölçüde artıran sektörler; 12,9 puanlık artışla yüzde 22,5'e ulaşan mobilya imalatı ile yüzde -15,6 ile düşük baz etkisinden yüzde 2,8'e yükselen mücevherat/bijuteri oldu.

Lokomotif sektörlerde alarm

İSO 500'ün karlılık performansına sektörel bazda bakıldığında ise, Türkiye'nin önemli ihracatçı sektörlerinde 10 yılda yaşanan kar erozyonu daha net biçimde ortaya konuyor. Buna göre, 2016'dan 2025'e 11 sektör satış karlılığını artırmayı başarmırken, 14 sektörde karlılıklar geriledi. 2016'da satış karlılığı negatif bölgede olan 4 sektör varken, 2025'te bu sayı 7 sektöre ulaştı. 10 yılda karımı en çok artıran sektör içeceklerin imalatı olurken, bu sektörün 2016'da yüzde -1,5 olan satış karlılığı 2025'te yüzde 15,4 oldu. İçeceklerin imalatı sektöründe satış karlılığında artış 10 yılda 16,9 puan olurken, tütün ürünleri imalatında 3,9 puan artışla yüzde 25, mobilya imalatında artış da 2,9 puan artışla yüzde 9 oldu. 10 yılda söz konusu karlılık rasyosunu artıran diğer 8 sektörde ise artış 2 puanı geçmedi.

2016'dan 2025'e satış karlılığı en çok gerileyen sektör 28,9 puan ile madencilik ve taş ocaklığı oldu. Bu sektörün satış karlılığı 2016 yılında yüzde 56,1 iken 2025'te yüzde 27,2'ye

indi. Satış karlığı en fazla geriye giden ikinci sektör 25 puan ile diğer ulaşım araçlarının imalatı olurken, bu sektörün satış karlılığı 10 yılda yüzde 16'dan yüzde -9'a düştü. Satış karlılığı 10 yılda 16,4 puan gerileyerek yüzde -3,1'e inen kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektörü en fazla kayıp yaşayan üçüncü sektör olurken; Türkiye'nin lokomotif sektörlerinden tekstil ürünlerinin imalatı da kayıplar sıralamasında 4'üncülük koltuğuna oturdu. Tekstilde 2016'da yüzde 5,6 olan satış karlılığı yüzde -10,6 olarak hesaplandı.

16 sektörde varlıklar verimliliğini kaybetti

Sanayinin elindeki kaynakları ve makine parkını ne kadar verimli yönettiğini gösteren aktif karlılığında, 10 yıllık süreçte stratejik sektörlerin bazılarında çok sert düşüşler yaşandı. 2016'dan 2025'e 25 sektörün 16'sında aktif karlılığı gerilerken, en keskin düşüşlerden biri kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektöründe görüldü. Sektörün 2016'da yüzde 10,1 olan aktif karlılığı 10 yılda 12,4 yüzde puan gerileyerek yüzde -2,3'e indi. Benzer şekilde, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı da 9 puanlık kayıpla

yüzde 6,2'den yüzde -2,8'e düştü. Diğer ulaşım araçlarının imalatı sektörü 10,6 puanlık kayıpla yüzde 6,5'ten yüzde -4,1'e gerilerken; tekstil ürünleri imalatı 8 puanlık düşüşle yüzde 3,6'dan yüzde -4,4'e indi. Ana metal **sanayisi** ise 6,5 puanlık gerilemeyle yüzde 6,7'den yüzde 0,2'ye inerek neredeyse sıfır verimlilik sınırına yaklaştı. 10 yılda varlık karlılığını artırmayı başaran nadir sektörlerden tütün ürünleri imalatı 7,2 puanlık artışla yüzde 20,8'e, mobilya imalatı ise 6,4 puanlık artışla yüzde 12,6'ya ulaştı.

diği görülüyor. 2026-2020 döneminde satış karlılığı yüzde 6,56'dan 2021-2025 döneminde yüzde 6,68'e çıkarken, aktif karlılığı ise yüzde 6,80'den yüzde 7,00'ye

gelecek neredeyse yerinde saydı. Ancak asıl dikkat çeken değişim özkaynak karlılığında yaşandı. 2016-2020 döneminde yüzde 19,92 olan ortalama özkaynak

karlılığı, enflasyon düzeltmeli ikinci 5 yılda yüzde 18,72'ye geriledi. Bu net düşüş **sanayinin** yapısal olarak sermaye tükettiğini açıkça ortaya koydu.

Gıdada dengeyi üç etken bozdu

Yüksek rekolte beklenen yılda gıda sektörü maliyet alarmı veriyor. Girdi fiyat artışları enflasyonu güçlü tutarken, rekabetteki zafiyet dış fazlalanın azalmasına neden oluyor. DÜNYA'ya konuşan sektör temsilcileri, navlun, işçilik ve hammadde maliyetlerine dikkat çekti.

Recep ERÇİN
recep.ercin@dunya.com

Tarım bu yıl uygun iklim koşulları sayesinde birçok üründe yüksek rekolte bekleniyor. Buna karşın son dönemde gıda sektöründeki zafiyet dikkat çekiyor. **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye Sektörel PMI verileri** Haziran 2026 sonuçlarına göre, bu ayda en belirgin yavaşlama Temmuz 2025'ten bu yana en sert üretim daralmasının kaydedildiği gıda ürünleri sektöründe yaşandı. Sektör **PMI endeksinin** son dört aydır küçülme bölgesine seyrrettiği görüldü. Sektördeki firmalar, girdi maliyetlerindeki keskin artışa ve tedarik zinciri aksamalarına bağlı olarak satın alma faaliyetlerini önemli ölçüde azalttı. Satış fiyatları belirgin bir şekilde artmaya devam etti.

Fiyat artış hızı manşeti aştı

Sektörün son altı ayında bakıldığında girdi fiyatları endeksinin 61-67 bandında, nihai ürün fiyatlarının da 54-61 bandında seyrrettiği görülüyor. 50 eşik değer in oldukça üzerinde seyreden endeks değerleri güçlü fiyat artışlarına işaret ediyor. Nitekim yurt içi üretici fiyatları endeksi (Yİ-ÜFE) Haziran 2026 verilerine göre, yıllık üretici fiyat artışı yüzde 33,07 ile yüzde 28,09'luk manşet yurt içi üretici enflasyonunun üzerinde seyrediyor. Tüketici fiyat endeksinde (TÜFE) göre de haziranda gıda ve alkolsüz içecekler enflasyonu yüzde 35,45 ile yüzde 33,11'lik manşet TÜFE'nin üzerine gelişti.

TÜSIAD'in Maliyet Bazlı Rekabet Gücü Endeksi (**TÜSIAD-RGE**), 2026 yılı ilk çeyrek so-

nuclarına bakıldığında sektörler arasında en sert rekabet kaybının gıdada yaşanması dikkat çekiyor. Buna göre, 2026 yılının ilk çeyreğinde gıda imalatı sektöründe yurt içi maliyetler bir önceki çeyreğe göre yüzde 5,5 artarken, rakip ülkelerde maliyet artışı yüzde 1,1 seviyesinde kaldı. Özellikle ara malı maliyetlerindeki artış (yüzde 6,4), sektör maliyetlerindeki yükselişte belirleyici olurken enerji maliyetlerindeki gerileme (yüzde -6,8) bu artış kısmen sınırladı. Son iki yıllık dönemde sektör maliyetleri rakip ülkelere kıyasla daha yüksek bir artış eğilimi sergiledi.

Dış fazlada dramatik düşüş

Sektördeki maliyet artışları gıda enflasyonu yüksek tutarken, rekabet kaybının nesnel sonuçları da dış ticaret tarafından görüldü. Türkiye Gıda ve İçecek **Sanayii** Dernekleri Federasyonu (TGDF) Mayıs 2026 raporuna göre, Türkiye'nin tarım, gıda ve içecek sektörü 2026 yılının Mayıs ayında 5 aylık dönem itibarıyla 11,64 milyar dolar ihracat; 11,34 milyar dolar ithalat yaptı. Böylece sektör 300 milyon dolarlık dış fazla verdi. Geçen yıl aynı döneminde bu rakam 1,29 milyar dolardı. Yıllık düzeyde bakıldığında 2024 sonunda 9,45 milyar dolar olan sektörün dış fazlası 2025 sonunda 4,91 milyar dolara geriledi.

İthalata bağımlı yapı etkililiyor

Türkiye Odaları ve Borsaları Birliği (TOBB) Türkiye Gıda **Sanayii** Meclisi Başkanı Necdet Buzbaş, DÜNYA'ya yaptığı değerlendirmede, genel PMI verisinin aylardır 50 eşik değer in altında

- 1 **Navlun maliyeti**
- 2 **Hammadde maliyeti**
- 3 **İşçilik maliyeti**

seyrettiğini fakat gıdadaki durumun kısa dönemde meydana gelen gelişmelerden kaynaklandığını söyledi. Buradaki en büyük nedenin ise İran merkezli savaş olduğunu dile getiren Buzbaş, şunları söyledi: "Savaşın etkisiyle girdilerde hızlı fiyat artışları oldu. Bu sadece enerji ile sınırlı kalmadı gübre ve plastik hammaddesi fiyatları yükseldi. Özellikle lojistikte sürerlerin uzaması ve sigorta maliyetlerinin de etkisiyle navlun tarafında fiyat artışları oldu. Genel olarak gıda enflasyonuna bakınca işlenmemiş gıda fiyatlarından kaynaklı bir yükseliş söz konusu. Yani tarladaki ürünler kaynak. Toprak bizim ama diğer bütün girdiler ithal. Hem kırmızı ette hem beyaz ette yem girdisi ithal. Dışa bağımlılığı azaltmak için yeterli çaba sarf edilmiyor. Radikal tedbirlerle gübre ve yemde yerleşmeyi sağlayacak kararlar alınması lazım. Aksi halde gıda enflasyonu mevsimsel etkililer ve dış koşullara göre değişir."

Yurt içi maliyetlerle rekabet zor

Sektördeki gelişmeleri DÜNYA'ya değerlendiren İstanbul Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği

"Doğru politikalarla yeniden yüksek dış fazlaya döneriz"

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu (TGDF) Başkanı Demir Şarman, DÜNYA'ya yaptığı değerlendirmede, "Gıda **sanayiindeki** yavaşlama tek bir nedene değil, aynı dönemde üst üste gelen birkaç gelişmenin birleşik etkisine dayanıyor. Öncelikle, sıkı para politikası ve yüksek finansman maliyetleri iç talebi belirgin şekilde yavaşlattı. Tüketicinin alım gücündeki zayıflama ve harcamalardaki temkinli seyrir, özellikle katma değerli gıda ürünlerinde üretimi ve yeni siparişleri olumsuz etkiledi" dedi. İkinci olarak, sektörün maliyet yapısı ile döviz kuru arasındaki dengenin bozulduğuna işaret eden Şarman, "İşçilik, enerji, lojistik ve finansman giderleri enflasyonist baskılar nedeniyle artmaya devam ederken, döviz kurunun aynı ölçüde hareket etmemesi ihracatçıların fiyat rekabetini zayıflattı. **TÜSIAD** Rekabet Gücü Endeksi'nin de işaret ettiği üzere, gıda **sanayi** bu dönemde uluslararası rekabet gücünü en fazla kaybeden sektörlerden biri oldu" ifadelerini kullandı. Bunun doğal sonucu olarak

ihracat artış hızı yavaşlarken, ithalatın daha güçlü seyrrettiğini ve sektörün dış ticaret fazlasında belirgin bir gerileme yaşandığını vurgulayan Şarman, sözlerini şöyle sürdürdü: "Ancak burada altını çizmek gerekir ki, sektör hâlâ dış ticaret fazlası vermeye devam ediyor; mesele fazla vermemesi değil, fazlanın önemli ölçüde daralmasıdır. Bunun yanında, iklim koşulları ve tarımsal arz tarafındaki olumsuzluklar da bazı ürün gruplarında hammadde maliyetlerini ve tedarik sürekliliğini olumsuz etkiledi. Önümüzdeki dönemde sektörün yeniden ivme kazanabilmesi için fiyat istikrarının kalıcı biçimde sağlanması, rekabet gücünü destekleyecek makroekonomik dengenin korunması ve özellikle ihracatçı üreticilerin maliyet baskısını hafifletecek yapısal adımların atılması büyük önem taşıyor. Malumunuz, gıda **sanayi**, Türkiye'nin en güçlü üretim ve ihracat alanlarından biridir; doğru politikalarla yeniden yüksek dış ticaret fazlası üreten bir yapıya kavuşabilecek potansiyele sahiptir."

Ev dışı tüketimde re-export etkisi

Ev Dışı Tüketim Tedarikçileri Derneği (ETÜDER) Başkanı Melih Şahinöz, sektörün artan ithalatına bakıldığında özellikle ev dışı tüketim

tarafında re-export'un öne çıktığını ifade etti. Yurt dışından ürün tedarik edip burada işleyerek yurt dışına ihracat yapanlar olduğunu dile getiren Şahinöz, "İthal üründe

raf ömrü de kısa oluyor. Yerli **sanayici** önceden dışarıdan gelen birçok sosu yerli üretmeye başladı. Burada üç etki var. Hem çiftçi destekleniyor hem taze ürün sunuluyor hem de raf ömrü daha uzun oluyor. Hatırlayın önceden bittik bazı sülter hep ithal gelirdi artık yerliler hepsinden iyi" diye konuştu.

(İHBİR) Başkanı Kazım Taycı, sektördeki zafiyetin üç ana sebepten kaynaklandığını belirtti. Navlun maliyeti, emek maliyeti ve yurt içi hammadde fiyatlarına dikkat çeken Taycı, "Bizim sektörün navlunları hacimli büyüden yüksek bedeller tutuyor. Emek yoğun sektör olduğumuz-

dan işçi maliyetlerinin payı da yüksek. Bu iki maliyet baskısı dışında hammadde bakımından ihtiyaçların çoğunu yurt içinden tedarik ediyoruz. TL maliyetleri ile yurt dışına ürün satmak zorundayız. Yurt içi enflasyon yüksek olduğundan yurt dışı ile fiyat tutmuyor" dedi.

SANAYİDE KÂRLILIK SINAVI

ISO 500'ün ortaya koyduğu tablo, üretimin sürdüğünü ancak artan finansman yükü ve maliyet baskısının **sanayicinin** kazancını hızla erittiğini gösterdi. Karlılıktaki gerileme, yatırım kararlarından ihracata kadar üretim ekonomisinin geleceğine ilişkin önemli uyarılar içeriyor.

Istanbul **Sanayi Odası**'nın (ISO) açıkladığı 2025 yılı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırması, Türkiye **sanayisinin** üretim gücünü korumaya çalışırken giderek ağırlaşan maliyet ve finansman baskısıyla mücadele ettiğini ortaya koydu. Raporda yer alan mali göstergeler, son yıllarda **sanayi** kuruluşlarının satışlarından ve yatırımlarından elde ettiği getirinin belirgin şekilde gerilediğini gösterirken, sektör temsilcileri bu tablonun yatırım kararları üzerinde de etkili olabileceğine dikkat çekiyor. Pandemi döneminde küresel tedarik zincirlerinde

yaşanan değişim ve ihracattaki artışın sağladığı geçici avantajın ardından, yüksek faiz ortamı, krediye erişimde yaşanan zorluklar, yükselen enerji ve işçilik maliyetleri ile iç ve dış pazarlarda yavaşlayan talep, **sanayi** şirketlerinin kârlılığı üzerinde baskı oluşturdu.

Özellikle ihracatçı firmalar açısından maliyet artışlarının döviz gelirleriyle aynı hızda karşılanamaması rekabet gücünü de olumsuz etkiledi. **ISO 500** araştırması, şirketlerin üretim faaliyetlerini sürdürdüğünü ancak bunu geçmiş yıllara kıyasla daha düşük kâr marjlarıyla

gerçekleştirdiğini ortaya koyuyor. Kârlılıktaki gerileme, yalnızca şirket bilançolarını değil, yeni yatırım planlarını, kapasite artırımlarını ve teknoloji yatırımlarını da yakından ilgilendiriyor. Uzmanlar, özkaynaklardan elde edilen getirinin zayıflamasının **sanayicinin** yatırım iştahını azaltabileceğini ve üretim ekonomisi açısından önemli bir risk oluşturabileceğini değerlendiriyor. Araştırmanın sektörel sonuçları da benzer bir tabloyu işaret ediyor. Tekstil, kimya, kauçuk-plastik ve ana metal gibi Türkiye'nin üretim ve ihracatında önemli yere sahip sektörlerde artan maliyetler ve

finansman yükü nedeniyle kârlılık göstergelerinde gerileme yaşanırken, **sanayi** çevreleri üretimin sürdürülebilirliği için finansmana erişimin kolaylaştırılması, yatırım ortamının güçlendirilmesi ve katma değerli üretimi destekleyecek yapısal adımların hızlandırılması gerektiğini vurguluyor. **ISO 500**'ün ortaya koyduğu veriler, Türkiye **sanayisinin** üretmeye devam ettiğini ancak aynı ölçüde kazanç üretmediğini gösteriyor. Uzmanlara göre önümüzdeki dönemde uygulanacak ekonomi politikaları, hem **sanayinin** yatırım kapasitesi hem de Türkiye'nin üretim ve ihracat performansı açısından belirleyici olacak.